مرور

تازه‌های نشر پیدایش

گزارش یک زندگی

«از فرانکلین تا لالـ‌زار» کتابی است از فاطمه بن‌محمود که به‌تازگی با ترجمه رحیم فروغی توسط نشر پیدایش منتشر شده است. فاطمه بن‌محمود نویسنده معاصر تونسی است که در میان آثارش شعر و رمان و داستانک دیده می‌شود. «از سوراخ در» گزیده‌ای است از دو مجموعه داستانک‌های او با نام‌های «از سوراخ در» و «جنگل در». به‌صورت فلسفه خوانده و معلم است. رحیم فروغی در بخشی از یادداشت کوتاهش درباره این نویسنده و دلیل انتخاب داستانک‌های برگزیده او برای ترجمه نوشته: «آن‌چه ما به ترجمه داستانک‌های خانم فاطمه بن‌محمود بنالیکیت، سادگی و صراحتشان بود. در نوشتار، آن‌قدر ساده که به حسابمان نمی‌آوری و می‌خواهی با بیژنگدی از کنارشان بگذری. اما در نقد به اندازه‌ای صریح و جوش که دو قدم توقه بازمی‌گردی. انگار تازه متوجه نیشتری شده باشی که به جایت زده است.» در یکی از داستانک‌های کتاب با عنوان «بیشخدمت» می‌خوانیم: «کافه مالامال مشتری بود و بیشخدمت سرای انجام خدمات‌رسانی به آن‌ها تلاش می‌کرد. به این شغل عادت کرده بود و چهره مشتریانش را می‌شناخت. نام‌های گوناگونی هم که صدایش می‌کردند، به گوشش آشنا بود. گاهی خدمت می‌کردند تا اهل خوشش می‌آمد. یا اینکه خوب می‌دانست که حتی اگای خودش هم نیست. گاهی می‌نشیند می‌کرد معلم. آخر او چطور می‌توانست معلم باشد. با اینکه این نام‌ها بیشخدمت را کمی آزار می‌دادند. اما دلش دستوری با خواستن چیزی، بنشکن می‌زد. فقط از این شیوه بود که احساس می‌کرد از اگا کمتر است. با استاد فرار داد و ارزش معلم در او نیست. گاهی هم، کارگری که راه انکشت‌هایش بشکن می‌زد، به دلخوری انجام می‌داد و کمان می‌کرد فریبش داده‌اند. بیشخدمت هر شب به کافه دیگری در آن‌سوی شهر می‌رفت. وسط کافه، جایی که به همه دید داشته باشد، می‌نشست. باهایش را با فاصله می‌گذاشت. دستش را به‌طرف بیشخدمت بالا می‌برد. مثل همیشه بنشکن می‌زد و قهوه سفارش می‌داد.» همان‌طور که فروغی هم در یادداشت ابتدایی کتاب اشاره کرده، غالب داستانک‌های این کتاب وجوهی انتقادی دارند و گاه طنزی پنهان و خواندنی را در آنها دیده می‌شود. نویسنده کوشیده تا در کمترین حجم از کلمات موفقیتی را بیافریند که در آن تصویری از وضعیت اجتماعی اطرافش نهفته است. در یکی دیگر از داستانک‌های کتاب با عنوان «تصمیم» می‌خوانیم: «وطن غمگین بود. می‌دید که بسیاری از مردمش کوشه‌نشین و بی‌جنب‌وجوش و افسرده‌اند. در تنهایی خود فکر می‌کند و در تنهایی خود می‌خوابند. وطن در سکوت می‌اندیشد و درد می‌کشد. ناگهان تصمیم گرفت. بی‌آنکه کسی متوجه شود، پنهانی فرار کرد. به جایی دور از مردم بود. این‌بار وطن تصمیم گرفت مهاجرت کند.» فاطمه بن‌محمود، برای انتشار این کتاب در ایران، یادداشتی نوشته و در جایی از آن می‌گوید: «برایم غافلگیرکننده است که بخشی از نوشته‌هایم به زبان فارسی ترجمه شود. برای یک نویسنده هیچ چیز دلپذیرتر از افزودن صدای نوشته‌ها به زبان دیگری نیست که ببیند آثارش در دیگری را می‌زند. برای من همین هم هیچ چیز دوست‌داشتنی‌تر از این نیست که ببینم واژه‌هایم در آسمان ایران پرواز می‌کنند و می‌خرخند تا مرا به زبان دیگری بگویند. خیلی سپاسم خوشبختی است که کتاب کوچکم جایی در قفسه کتابخانه ایرانی داشته باشد. بسیار افتخار می‌کنم که ایران گشوری که فرهنگش سرشار از آفرینش‌های گوناگون در ادبیات و هنر است، درهایش را به روی من به‌عنوان نویسنده بگشاید.»

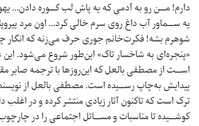

از سوراخ در

فاطمه بن‌محمود
ترجمه رحیم فروغی
نشر پیدایش

رؤیای سبز

«من رو به مردی که دیروز با قهوه ارش بذیرایی کردم دادم بودن... به این پیرمردی که ساعتا زیر لالا جوق یا اقوارت حرف زد. وقتی فهمیدم منه این بود که به کوله تو مخلم خالی کرده بودمن. ای بابا این پیرمرد مگه مصن منه؟ همین باباه! بابام چه همین بابازرکمه! مگه نمی‌بنی ریش و پشمش سفید شده؟ دست و صورتش پر از چین و چروکه و رگهای صاف و دراز از همه‌جای بدنش زده بیرون؟ بق جشنان رفته... نمی‌تونه درست‌وحسابی حرف بزنه. خیلی کم‌حرفه! اون کلمه‌ای سر حرفشو سرفه می‌کنه؛ اوهمه اوهمه، اوهمه! حس عجیبی بهم دست داد! من هنوز جوونم و هزارتا آرزو دارم! من رو به آدمی که به پاش کپ کرده دادن... یهو حس کردم به سماور آب داغ روی سرم خالی کرد... اون مرد پیروباتل قرار بود شوهرم بشه! فکرکنانم جوری حرف می‌زنه که انگار چیزی نشده!» «بنجوری به ناخسار اگا» این‌طور شروع می‌شود. این عنوان رمانی است از مصطفی بالعلا که این‌روزها با ترجمه صابر مقدمی در نشر پیدایش به‌چاپ رسیده است. مصطفی بالعلا از نویسندگان معاصر ترک است که تاکنون آثار زیادی منتشر کرده و در اغلب داستان‌هایش کوشیده تا مناسبات و مسائل اجتماعی را در چارچوب روابط میان آدم‌ها مطرح کند. بالعـل در این رمان، با آمیختن شیوه روایت داستان‌نویسی سنتی با شیوه روایت مدرن سبک خاص روایت خود را آفریده است. در توضیح بخش چلد کتاب درباره این اثر می‌خوانیم: «اوتاریت‌یک، زنش فکرت‌خانم و پسر نوجوانشان جودت در ویلایی در داخل تکه بسفر به نام رویای سبز زندگی می‌کنند. خدمتکار، باغبان، آشپز و باغ‌بان و... به‌خاطر دستمزد صحنه‌ای که نباید می‌دیدند تک‌تک آنها اخراج می‌شوند. سرپرسه قلفت جوان ویلا اخراج نمی‌شود و مجبورش می‌کنند با حسنی‌افندی باغبان پیر و قدیمی خانواده اوتاریت‌بیک ازدواج کند. سرپرسه در یک چشم به‌همزدن خودش را در یکی از محله‌های حاشیه شهر سیلوس، جایی که سگ قبری در حیاط انتظارش را می‌کشد می‌یابد... شوهرش مریض و پیر که یک پایش لب گور است. غرایز سرکوب‌شده و اجتماعی به‌شدت سنتی و محافظه‌کار...»

پنجره‌ای به شاخسار تاک

مصطفی بالعل
مترجم صابر مقدمی
نشر پیدایش

عطف کتاب

گزارش یک زندگی

«از فرانکلین تا لالـ‌زار» کتابی است از سیروس هملین‌ستعتی‌زاده به‌تازگی در نشر ققنوس منتشر شده و دروالغ زندگی‌نامه هملین‌ستعتی‌زاده است. فاطمه بن‌محمود نویسنده معاصر تونسی است که در میان آثارش شعر و رمان و داستانک دیده می‌شود. «از سوراخ در» گزیده‌ای است از دو مجموعه داستانک‌های او با نام‌های «از سوراخ در» و «جنگل در». به‌صورت فلسفه خوانده و معلم است. رحیم فروغی در بخشی از یادداشت کوتاهش درباره این نویسنده و دلیل انتخاب داستانک‌های برگزیده او برای ترجمه نوشته: «آن‌چه ما به ترجمه داستانک‌های خانم فاطمه بن‌محمود بنالیکیت، سادگی و صراحتشان بود. در نوشتار، آن‌قدر ساده که به حسابمان نمی‌آوری و می‌خواهی با بیژنگدی از کنارشان بگذری. اما در نقد به اندازه‌ای صریح و جوش که دو قدم توقه بازمی‌گردی. انگار تازه متوجه نیشتری شده باشی که به جایت زده است.» در یکی از داستانک‌های کتاب با عنوان «بیشخدمت» می‌خوانیم: «کافه مالامال مشتری بود و بیشخدمت سرای انجام خدمات‌رسانی به آن‌ها تلاش می‌کرد. به این شغل عادت کرده بود و چهره مشتریانش را می‌شناخت. نام‌های گوناگونی هم که صدایش می‌کردند، به گوشش آشنا بود. گاهی خدمت می‌کردند تا اهل خوشش می‌آمد. یا اینکه خوب می‌دانست که حتی اگای خودش هم نیست. گاهی هم کارگری که راه انکشت‌هایش بشکن می‌زد، به‌دلخوری انجام می‌داد و گمان می‌کرد فریبش داده‌اند. بیشخدمت هر شب به کافه دیگری در آن‌سوی شهر می‌رفت. وسط کافه، جایی که به همه دید داشته باشد، می‌نشست. باهایش را با فاصله می‌گذاشت. دستش را به‌طرف بیشخدمت بالا می‌برد. مثل همیشه بنشکن می‌زد و قهوه سفارش می‌داد.» همان‌طور که فروغی هم در یادداشت ابتدایی کوشیده تا مناسبات و مسائل اجتماعی را در چارچوب روابط میان آدم‌ها مطرح کند. بالعـل در این رمان، با آمیختن شیوه روایت داستان‌نویسی سنتی با شیوه روایت مدرن سبک خاص روایت خود را آفریده است. در توضیح بخش چلد کتاب درباره این اثر می‌خوانیم: «اوتاریت‌یک، زنش فکرت‌خانم و پسر نوجوانشان جودت در ویلایی در داخل تکه بسفر به نام رویای سبز زندگی می‌کنند. خدمتکار، باغبان، آشپز و باغ‌بان و... به‌خاطر دستمزد صحنه‌ای که نباید می‌دیدند تک‌تک آنها اخراج می‌شوند. سرپرسه قلفت جوان ویلا اخراج نمی‌شود و مجبورش می‌کنند با حسنی‌افندی باغبان پیر و قدیمی خانواده اوتاریت‌بیک ازدواج کند. سرپرسه در یک چشم به‌همزدن خودش را در یکی از محله‌های حاشیه شهر سیلوس، جایی که سگ قبری در حیاط انتظارش را می‌کشد می‌یابد... شوهرش مریض و پیر که یک پایش لب گور است. غرایز سرکوب‌شده و اجتماعی به‌شدت سنتی و محافظه‌کار...»

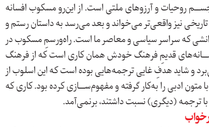

از فرانکلین تا لالـ‌زار

زندگی‌نامه هملین‌ستعتی‌زاده
سیروس علی‌نژاد
نشر ققنوس

رواپت سفری درخواب

در مرور آثاری که در سال گذشته به‌چاپ رسیده ماند یک دهه اخیر. آثار نثاری اگر دست بالا را نداشته باشد، به‌لحاظ کمی و کیفی با آثار داستانی برابری می‌کرد. بحث به شاخرخ مبوط کشید. از «سفر در خواب» او آغاز کنیم. کتابی که به‌سبالی بیشتر آثار او زائر و قالب خاص خود را دارد. نه داستان است و نه سفرنامه و نه به قالب زندگینامه‌های مرسوم درمی‌آید. «سفر در خواب» روایتی است از تأملات روشنفکری که در آثارش موج «شخص و کاربرد جمعی را تمام دارد.» نویسنده‌ای که با سیر و سفر در سرگذشت خویش و جامعه‌اش، خود تاریخی و خویشتن جمعی‌اش را بازمی‌یابد. کتاب با خوابی نمادین آغاز می‌شود. در این خواب غریب، راوی و سه چهار مرد با ظاهری شلخته ایستاده‌اند بشت دری به انتظار. جایی شبیه به سردخانه یا مکانی با حال‌وهوای آن. فضایی که هرچه پیش می‌رویم در روایت تاریخی مسکوب بیشتر پدیدار می‌شود.

نقد و نظر

کلنجارفتن با مشتی ایده تکراری

شیما بهره‌مند

«تفکر نیازمند ابداع شیوه‌های فکرکردن در وضعیت‌هایی است که حیات فکری را در تنگنا قرار می‌دهند.» چنین ابداعی از فکرکردن تفکر به خودش در وضعیت‌های مشخص تا جدی‌گرفتن فوری‌های نوشتاری خود را مربر می‌کرد. ژیرا سرانجام، تفکر فلسفی، نقد، جزیی نیست مگر نوشتن دوباره و دوباره به‌جای همان کلمات همیشگی. کلنجارفتن با مشتی ایده تکراری که ذهاب‌ایشان از قورها پیش به امروز رسیده‌اند.» و ما جاری‌ای تداریم جز ساختن منظومه‌های جدید از کلماتی واحد و سرگردن با تکه‌پاره‌های زبان، میراث نام‌ها، و بیرانه مفاهیمی که هربار از نو آماده شکافتن امر موجود و همزمان ازنو شکاف‌خوردن و تغییرکردن‌اند. چنان‌که مولف «ایده‌های متنور» باور دارد نوشتن وسیله تفکر و ابزار بیان ایده‌ها نیست؛ برعکس تفکر در و ازطریق نوشتن صورت می‌گیرد. تفکر فلسفی و تئوری نیز در این تلقی نباست شود مثل تزاره خلاقانه باشد در میان دیگر متن‌ها، که از پرسه‌زدن میان ویرانه‌های زبان و تاریخ سر بر آورده و انبجاست که پای والتر بنیامین به میان می‌آید که منتقد، مورخ و مترجم را کنارهم می‌نشاند تا نشان دهد این هرسه سیاست مشترکی دارند. منتقد، مترجم و مورخ چهره‌هایی‌اند که با قطعه‌واوارگی و تکه‌پاره‌های آفرینش با الزر زبان و تاریخ سروکار دارند. و کار هر یک از این سه که رویای تمامیت نیور اسطوره‌ای را به‌دنبال دارند. و کار هر یک از این سه که رویای تمامیت نیور اسطوره‌ای را به‌دنبال دارند. همه آفرینش‌های فرهنگی در آن فرو می‌روند، برهم زند و آنها را از این رویا بیدار سازد. و باز در این تلقی کار ترجمه درست نضر نظر باز نقد است. «هر دو همه غیرمقدس و غیراصیل فراورده‌های شاعرانه و اصیل را رو می‌آورند.» و از این‌روست که نوشتار نقد سراپا ترجمه‌ای است. با این مقدمه مختصر و کلی می‌توان تاحدی ترجمه‌ازنقد کار مراد فرهادپور را درک کرد که ایده‌ای است برای مواجهه با دنیای متون و اقتضای مدرن‌شدن که همان برجماندن تمام خصایص زندگی جامعه‌ای همراهبا اضافه‌شدن نوعی شکاف است که حاصل مواجهه با تاریخ با «دیگری» بود و رسیدن به اینکه ما صاحب هویتی کامل نیستیم و هویت ما هم سویه‌های شکاف‌خورده خواهد داشت. به هر تقدیر این مواجهه با جهان مدرن در سه دهه گذشته، به‌طـ‌ـرز تازه‌ای باغی نظریه و نقد را به ادبیات و هنر ما باز کرد و به ترجمه‌هایی منجر شد که می‌خواستند تفکر یا جهان فکری خاص را به جامعه بشناسانند که نسبت‌هایی با وضعیت ما داشت. از این است انتقاد نیز که ما در دهه هشتاد همزمان با ایجاد کفشامی در ادبیات که شکوفایی را وعده می‌داد، با سیل ترجمه‌هایی مواجه شدیم که تئوری‌ها را سادسازی می‌کرد و به زبان ما برمی‌گرداند بی‌آنکه به‌کار بیاید. اما این به‌کار نیامدن نیز خود حکایت دیگری دارد که بدیاآمدن جبهه‌ها و طیف‌هایی ازجمله ترجمه‌آثاتلف در بازیر هام‌حامل آن است. جریان غالب داستان‌نویسی که به‌رغم برابری کمی نسبی با ترجمه - از داستان تا تئوری- نسبت پایین را داشت و در قیاس با آثار ترجمه‌ای توانست جای‌خالی خلو دست به چنین دوگانه‌سازی‌هایی زد. حال آنکه جریان اصلی‌ای که ترجمه را راهی برای تفکر دانسته و آثاری را منتشر کرد بود، بنا داشت بازی‌ای این بود. علاقه داشتم. حالا هر وقت می‌خواهم به من خوش بگذرد، می‌دانید چه‌کار می‌کنم؟ می‌روم پایان کیهانی را می‌بینم که تا حالا ندیده‌ام. تخم هر کیاهی برایم شگفت‌انگیز است. اگر آن‌ها در شرایط معینی می‌گذاریم، خودبه‌خود باز می‌شوند.»

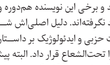

سبک، حلقه مفقوده ادبیات ما

کتاب کوچک «سبک» شامل آرا، فیلسوفان و سخن‌شناسان درباره سبک، در قطع بالتوری در نشر هرمس درآمد. کتاب را کریستین نوآی و کلوزاد نوشته‌اند و مترجم مطرح و پرنام، احمد سمیعی‌گیلانی گزارشی به فارسی از آن بدست داده است. سمیعی در مقدمه خودانیانی با عنوان «تذکار»، کاربرد ترجمه خود را پُرکردن خلئی می‌داند که در این مبحث حساس از مباحث زبانی وامی وجود داشته. اما این ترجمه در وضعیتِ اخیر ادبیات ما حامل معنایی بیشتر است. نظریه‌پردازی در سبک، مفهوم ریطوریقایی سبک، سبک اتراقیون و تاویل آن، سبک و زبان‌شناسی، سبک‌ها در تاریخ هنر، ازجمله مباحثِ این کتاب‌اند.

مکالمه با برشت

«آنچه را که لوکاچ به‌شدت فاقد آن بود، بنیامین در اختیار داشت. چشمانی منحصربه‌فرد و دقیق برای نگریستن به جزئیاتِ باالهمیت. به حاشیه. به غرابت غیرمعقول و انرگذاری که وصله ناجوری است.» مقدمه کتاب «فهم برشت» والتر بنیامین مجموعه‌ای است از مقالاتی درباره برشت و سراخر مکالمات بنیامین و برشت درباره ادبیات، تاریخ و سیاست. چنان‌که در مقدمه استلنی میچل بر این کتاب آمده است بنیامین با چشمانی دقیق برای نگریستن به جزئیات به مفاهیم و رویدادهای پیرامونش توجه داشت و ازآن‌جمله به آثار معاصرش قرار می‌گیرد. همچون برشت. در سال ۱۹۲۴ بنیامین به‌واسطه دوستی با برشت آشنا می‌شود. وجه اشتراک آثار در ابتدا مارکسیسم و تئاتر بود. بعدها برشت برخی از ایده‌ها و مقالاتش را با بنیامین در میان می‌گذارد و بنیامین نیز به بررسی آثار و افکار برشت می‌نشیند و ماحصل آن را در قالب مجموعه‌مقالات چاپ می‌کند. از این‌رو «فهم برشت» کتابی جامع درباره برشت است که به تمام زوایای کارش می‌پردازد. از تئاتر و شعر تا داستان‌نویسی و او افکارش پرداخته. تئاتر ایپک، شرحی بر اشعار برشت، رمان سه‌پولی برشت، مقاله مؤلف همچون تولیدکننده و مکالماتی با برشت، مقالات این کتاب‌اند. که با ترجمه نیما عیسی‌پور، رضا سرور، حسن نمکین و احسان نوروزی در نشر بیدکل منتشر شده است.

اختیارات شاعری و عروض فارسی

با انتشار دو کتاب «اختیارات شاعری» و «وزن شعر فارسی» دیگر اهل اداده‌ایت می‌دانند که ابوالحسن سالیان آخر عمر خود را به سرایه بر وزن شعر فارسی پرداخته است. گرچه نسبت او با ادبیات قدیم و وزن و عروض شعر فارسی قدمتی به درازای فعالیت این دو دارد. اما تدوین و نظام‌دادن به ایده‌ها و فیش‌هایش در سال‌های پایانی عمر صحت بیشتر و ماحصل آن نیز تاکنون دوکتابی است که در نشر نیلوفر درآمده و آثار دیگری که در این حوزه نیز چاپ است. «اختیارات شاعری» حاوی مقالاتی است که نخجی طی چهل سال اخیر در مجلات و نشریات تخصصی به‌چاپ رسانده و مهم‌ترین آنها مقاله‌ای به همین نام بود که در زمان خودش هم سروصدایی به‌پا کرد. چنان‌که در مقدمه کتاب آمده بحث درباره وزن شعر فارسی دو بخش عمده دارد: تقطیع وزن‌ها و طبقه‌بندی وزن‌ها. این کتاب با دارد مسائل مربوط‌به‌ایرانی شعر هلال مقالات محوری کتاب‌اند. که با رویکردی بحث طبقه‌بندی فراهم آورد. کتاب بعدی، درس‌نامه وزن شعر فارسی است که شامل اختیار آن‌ها، ارمان نجفی در مورد تقطیع اوزان شعر فارسی است و به‌گفته خود ابوالحسن نجفی موضوع بحث در این کتاب وزن شعر فارسی است یعنی شناخت شعر فارسی ازلحاظ وزن که به آن علم عروض هم می‌گویند.

بازخوانی فرهنگ

ازجمله بازخوانی‌های مهم امسال «تمرین مدارا»ی محمد مختاری است شامل مجموعه‌مقالات او درباره وجوه مختلف فرهنگ در هفتاد خیز. طرح نظری تحلیلی پیرامون مسائل نهادی و ساختی ورینه‌ای در فرهنگ ما و بررسی موقعیت فرهنگی روزگار ما که در چنبر سیاست است. در نظر مختاری بازخوانی فرهنگ از ضرورت‌های قرون ما است زیرا جامعه ما از یک سو با سنت و برگیر است و از سوی دیگر فرفتار تقابل فرهنگی. پس بازخوانی همه‌جانبه فرهنگ دستور کار مختاری در مقالات کتاب اخیر است و اهمیت آن تأکید بر رویکرد انتقادی است. کتاب «جیمز جویس هماره با بخش ۱۷ اولیس» با ترجمه منوچهر بدیع‌پور نیز به بازخوانی جریان داستان‌نویسی که پیش از این به آسانی در دسترس نبودند. مثل داستان «لنگ» که یکی از بهترین‌های داستان کوتاه فارسی است و کاش فرض فراهم شده که دیگر قصه‌های خوب گلستان هم که در دسترس نیستند و خواندن و دوباره خواندن‌شان بر هرکسی که وارد دادی ادبیات می‌شود ضروری است. تجدید چاپ شوند.

چهلتن/ از مشروطه تاکودتا

امیرحسن چهلتن متعلق به نسلی از داستان‌نویسان ایران است که نخستین آثارش را در نیمه دهه ۵۰ منتشر کردند و اوایل دهه ۶۰ به نویسندگانی مطرح بدل شدند. نویسندگانی که اغلب از آن‌ها به عنوان نویسندگان دهه ۶۰ یاد می‌شود. «تاریخ» و «تهران» کلمات کلیدی هستند که نام چهلتن آنها را در ذهن کسانی که با آثار او آشنا هستند تداعی می‌کند. او در رمان‌هایش تهران را در دوره‌های مختلفی از تاریخ معاصر ایران زمینه وقایع داستان قرار داده است. اصل دو رمان «تهران. شهر بی‌آسمان» و «تلار آینه» از چهلتن، در نثر نگاه تجدید چاپ شده. دو رمانی که یکی به دوره مشروطه مربوط است و دیگری به دوره‌ای که با کودتای ۲۸ مرداد آغاز می‌شود و می‌آید تا انقلاب. «تهران. شهر بی‌آسمان» بخشی از سه‌گانه‌ای است که به دیکش در سال‌هاست آماده انتشار هستند اما یکی از آن‌ها مجوز نگرفته و چهلتن به کلفت خودش منتظر است که به مجوز نگرفته است روش شود تا دیگری را برای مجوز به ارشاد بفرستد. چهلتن رمان چاپ‌نشده دیگری هم دارد که البته ربطی به تهران و تاریخ معاصر ایران ندارد. اما به شهر و تاریخ ربط دارد؛ رمان «خوشنویس اصفهان». که وقایع آن در ایام سقوط اصفهان در دوره شاه سلطان حسین صفوی می‌گذرد و به گفته خود چهلتن، در این رمان داستانی عاشقانه در متن وقایع تلخ آن دوران بر از قحطی و فلاکت روایت می‌شود. گفتنی است که اغلب این رمان‌ها هنوز به فارسی چاپ‌شده - شاید شم تمام‌شان - به زبان آلمانی ترجمه شده‌اند.

ابراهیم گلستان: چند داستان از دوکتاب نایاب

بعد از علوی و چوبک، به لحاظ تاریخی نوبت به گلستان می‌رسد که باید کمیم از تجدید چاپ تنها دو داستانی که سال‌ها بود رنگ سرای زبیسی و به خود نبدده بودند. از آثار داستانی گلستان در سال‌های اخیر یکی مجموعه داستان «آذر، ماه آخر» بایبز؛ تجدید چاپ شد. یکی «اسرار گنج دره جنی» و دیگری داستان بلند «از روزگار رفته حکایت» در مجموعه «مد و مه». متن کامل داستان بلند «خروس» او هم در سال ۸۴ برای اولین‌بار به چاپ رسید اما بعد از آن دیگر تجدید چاپ نشد. امسال نشر بارانک‌بار داستان‌هایی از دو مجموعه «شکار سایه» و «حوی و دیوار و تشنه» گلستان را در کتابی با عنوان «مرد کدار روزنگار» منتشر کرد که این فرصتی بود برای بازخوانی برخی داستان‌های گلستان که پیش از این به آسانی در دسترس نبودند. مثل داستان «لنگ» که یکی از بهترین‌های داستان کوتاه فارسی است و کاش فرض فراهم شده که دیگر قصه‌های خوب گلستان هم که در دسترس نیستند و خواندن و دوباره خواندن‌شان بر هرکسی که وارد دادی ادبیات می‌شود ضروری است. تجدید چاپ شوند.

علی‌نژاد: بیک داستان منتشرشد

انتشارات رشدیه، ناشری است تازه به میدان آمده که با توجه به آن تکاوین و شرح و داستان‌هایی که منتشر می‌رسد بیشتر به جریان‌های حاشیه‌ای‌تر و کمتر شناخته شده کشور انتخاب و ترجمه می‌شوند. در سال ۹۵ نیز، عنوان دیگری از این مجموعه با عنوان «شام زیر درختان بلوط» که به داستان‌های فرانسوی مربوط است به‌چاپ رسید. «شام زیر درختان بلوط» دیگر نویسندگانی که نثر شاخصه کارشان بود، شهری‌نویسی، سیاست، آرمان‌گرایی، جنگ، نسلی از آدم‌ها که زمانی آرمان‌گرا بوده‌اند یا وانمود به آرمان‌گرایی می‌کردند و حالا برجسبزار بسازوفروش شده‌اند، و حتی زندگی آپارتمانی و کردآوردن همه این‌ها در قصه‌ای منسجم، با طرح و توطئه‌ای سنجیده و مبتنی بر کشش و تعلیق، دستاوردهایی است در کار اسدی که راحت نمی‌توان از کنارشان گذشت در این گفته‌نبازار داستان‌نویسی فارسی. «کوچه اپرهای گمشده» نه فقط بهترین کار یا بهترین رمان‌های ایرانی امسال که یکی از بهترین رمان‌های ایرانی چندسال اخیر هم هست.

داستان ایرانی

با یک پرونده کهنه در کوچه ابرهای گمشده

علی شروقی

علوی: یک بدالقبالی تاریخی

رمان‌ها و مجموعه داستان‌های ایرانی شاخص‌تر چاپ‌شده در سال ۹۵ را به ترتیب تاریخی و براساس سن و سال نویسندگان‌شان ذکر بخواهیم مرور کنیم باید از بزرگ علوی آغاز کنیم که امسال دیاستان‌های او در دو کتاب «جمدان» و «یکلام‌مرد» در نشر نگاه تجدید چاپ شدند. علوی را معمولا در سایه هدایت دیده‌اند و برخی این نویسنده همدوره و همنشین هدایت را به اندازه هدایت به حد نگرفته‌اند. دلیل اصلی‌اش شاید این باشد که از دوره‌ای به بعد گرایشات حزبی و ایدئولوژیک بر داستان‌های علوی سایه انداخت و خود داستان را تحت‌الشعاع قرار داد. البته پیش از این‌ها هم در سال‌هایی که علوی تازه قصه‌نویسی را آغاز کرده بود محمدعلی جمال‌زاده که در قصه‌نویسی هم بر علوی و هم بر هدایت، به لحاظ تاریخی، فضل تقدم داشت در نامه‌ای به علوی نوشت که حکایت جدید او از جدامت و در عین اینکه هدایت را ستود و با علوی به لحنی سخن گفت که گویا جوان جاه جویای نامی بیش نیست. شاید از شوریختی علوی بود که شروع کار قصه‌نویسی‌اش همزمان شد بود با ظهور نویسنده‌ای چون هدایت که جلوه زوال‌ناچار خود بود و در کنار او کسی به آسانی به چشم نمی‌آمد. با این همه همان‌طور که کلنسری در سخنرانی‌اش درباره علوی گفته، علوی قصه‌نویس است و شیوه روایتگری مبتنی بر محمد و جست‌وجو و تعلیق - دست‌کم در بعضی کارهای موفقش - و رئالیسم جادوئی در قصه «یکلام‌مرد» هنوز به کار قصه‌نویسی امروز ایران می‌آید و «یکلام‌مرد»ش یکی از بهترین‌های قصه‌نویسی کشور است و یکی از معروفترین قصه‌های کوتاه سرزنگ علوی که به کتاب‌های درسی هم راه یافت. البته با جرح و تعدیل.

صادق چوبک: یک مجموعه و یک دریغ

از دیگر نویسندگان قدیمی که امسال داستان‌هایی از آنها تجدید چاپ شد، یکی هم صادق چوبک بود که برگزیده‌ای از داستان‌های کوتاهش، به انتخاب کاوه گوهرین، در مجموعه‌ای به نام «اتری که لوطی‌ش مرده بود و چند داستان دیگر» در نشر نگاه تجدید چاپ شد. مجموعه‌ای که برگزیده‌ای از قصه‌های کوتاه چهار مجموعه داستان صادق چوبک که اسم یکی‌شان «اتری که لوطی‌ش مرده بود» بود و توتا از بهترین قصه‌های کوتاه فارسی را در خود داشت که یکی از آنها قصه‌ای بود به نام «جرا دیا طوفانی شده بود». دریغ که این قصه و چندتا از دیگر قصه‌های خوب چوبک در مجموعه حاضر نیست و دلیلش البته بر اهل فن روشن است. اما به هرحال انتشار این مجموعه، با همه دریغ و افسوسی که بابت غیاب اجیاری بعضی از بهترین قصه‌های کوتاه چوبک در پی دارد، فرصتی است برای یادآوری صورت بازخوانی آثار این نویسنده مهم ایرانی که امیدوارم تمام آثارش کامل و بی‌نقص به چاپ برسد.

ابراهیم گلستان: چند داستان از دوکتاب نایاب

بعد از علوی و چوبک، به لحاظ تاریخی نوبت به گلستان می‌رسد که باید کمیم از تجدید چاپ تنها دو داستانی که سال‌ها بود رنگ سرای زبیسی و به خود نبدده بودند. از آثار داستانی گلستان در سال‌های اخیر یکی مجموعه داستان «آذر، ماه آخر» بایبز؛ تجدید چاپ شد. یکی «اسرار گنج دره جنی» و دیگری داستان بلند «از روزگار رفته حکایت» در مجموعه «مد و مه». متن کامل داستان بلند «خروس» او هم در سال ۸۴ برای اولین‌بار به چاپ رسید اما بعد از آن دیگر تجدید چاپ نشد. امسال نشر بارانک‌بار داستان‌هایی از دو مجموعه «شکار سایه» و «حوی و دیوار و تشنه» گلستان را در کتابی با عنوان «مرد کدار روزنگار» منتشر کرد که این فرصتی بود برای بازخوانی برخی داستان‌های گلستان که پیش از این به آسانی در دسترس نبودند. مثل داستان «لنگ» که یکی از بهترین‌های داستان کوتاه فارسی است و کاش فرض فراهم شده که دیگر قصه‌های خوب گلستان هم که در دسترس نیستند و خواندن و دوباره خواندن‌شان بر هرکسی که وارد دادی ادبیات می‌شود ضروری است. تجدید چاپ شوند.

علی‌خانی: از مبارک شیشه، از مبارک مه

علی‌خانی هم کوچه مانند مندی‌پور به لحاظ سنی همدوره نویسندگان دهه ۶۰ است اما نخستین کتابش را به نام «از مبارک شیشه.» از میان مه» در سال ۱۳۷۰ منتشر کرد و با همان اولین کتابش خودش درخشید. بعد از آن «تمام زمستان مرا گرم کن» را در سال ۷۹ منتشر کرد و بعد، در سال ۸۸، «کتاب آذر» را. امسال درحالی‌که سال‌ها از چاپ اول مجموعه «از مبارک شیشه.» از میان مه» خدایی می‌گذشت، این کتاب در نشر چشمه تجدید چاپ شد.

کوروش اسدی: دستاوردی برای سرای ایرانی

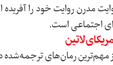

از رمان «کوچه اپرهای گمشده» کوروش اسدی که امسال در نشر نیماژ منتشر شد مفصل باید نوشت چراکه یک رمان‌های ایرانی جای‌اولی که امسال منتشر شده‌اند. این کتاب جزء رمان‌هایی بود که از چند لحاظ در سرای کفتن داشت و دارد. در بسیاری از مولفه‌هایی که در دوره‌های مختلف داستان‌نویسی ایران مطرح بود. یک چوا و به نتیجه‌ای مطلوب رسانده است. استفاده‌ای درست و به‌جا از مولفه‌هایی نظیر زبان و نثر آهنگین ارنگ‌بسو ریه‌ـدار در ادبیات کهن و از سوی دیگر در داستان‌نویسانی نظیر گلستان و دیگر نویسندگانی که نثر شاخصه کارشان بود. شهری‌نویسی، سیاست، آرمان‌گرایی، جنگ، نسلی از آدم‌ها که زمانی آرمان‌گرا بوده‌اند یا وانمود به آرمان‌گرایی می‌کردند و حالا برجسبزار بسازوفروش شده‌اند، و حتی زندگی آپارتمانی و کردآوردن همه این‌ها در قصه‌ای منسجم، با طرح و توطئه‌ای سنجیده و مبتنی بر کشش و تعلیق، دستاوردهایی است در کار اسدی که راحت نمی‌توان از کنارشان گذشت در این گفته‌نبازار داستان‌نویسی فارسی. «کوچه اپرهای گمشده» نه فقط بهترین کار یا بهترین رمان‌های ایرانی امسال که یکی از بهترین رمان‌های ایرانی چندسال اخیر هم هست.

داستان جهان

داستان‌های هفتادودوملت

پیام حیدرقزوینی

به شیوه‌های مختلفی می‌توان به مرور مجموعه‌داستان‌ها و رمان‌های نویسندگان معاصر فرانسوی است که سال‌ها به روزنامه‌نگاری مشغول بوده و گزارش‌های مهم و تاثیرگذاری درباره وقایع مختلف و از جمله حوادث مربوط به ایرانی شمالی نوشته است. او از تجربه سه‌دهه روزنامه‌نگاری‌اش در نوشتن رمان‌هایش